

Vier jaar- getijden op den Engh

ELLEN TEN BERGE

JAN POSTEMA

Een uitgave van:

**Stichting Vrienden Soester Eng
en
Wijkbeheerteam De Engh**

Op deze prachtige luchtfoto van een deel van Soest met de Zuidereng is de relatie tussen de Eempolder en de Eng goed te zien. De foto is genomen in mei 2001. De nieuwe molen De Windhond, die in 2008 in gebruik werd genomen, staat er dus nog niet op.

Voorwoord

De Eng is landbouw

De Eng is een dierbaar stukje grond. En wat dierbaar is willen we behouden, voor ons zelf en voor onze nakomelingen. Voor ‘burgers en buitenlui’ is de Eng poëzie, voor de boeren is het inkomen, bestaan.

Die twee hebben elkaar gevonden in de hierna volgende interviews die eerder verschenen in de Wijkkrant de Eng en de Soester Courant. Dan is er ook nog een derde ‘partij’: zij die Soest willen (wild)en opstoten in de vaart der volkeren en om economische redenen bebouwing zwaarder laten wegen dan landbouw en natuur. Wie wandelt over de Eng ziet het resultaat ervan aan de horizon. Het woord ‘stukje’ mag dan lieflijk klinken, de verkleining is ook letterlijk. Foto’s van vroeger laten een grotere, meer landelijke Eng zien, een Van Gogh waard.

Als het om de Eng gaat, hebben overheden en volksvertegenwoordigers goede voornemens, maar ze worden ook geconfronteerd met tegenstrijdige belangen. Daarom zijn waakzame burgers nodig om wat er nu nog van de Eng over is voor de toekomst te bewaren en de kwaliteit ervan te versterken. De stichting Vrienden Soester Eng doet dat in samenwerking met anderen, onder meer met het Wijkbeheerteam de Engh. Deze groeperingen* willen het groene hart van de gemeente behouden en volgen beleidsplannen, procedures en besluitvorming over de Eng op de voet.

De vier interviews met boeren die land bewerken op de Eng laten een wezenlijke kant ervan zien: landbouw en dus bestaansmiddel. De Eng is nauw verbonden met de landbouw. De Eng *is* landbouw. Het landschappelijke resultaat daarvan maakt de karakteristiek uit van dit gebied. Dat Soesters van de Eng genieten om de schoonheid en de ruimte is een afgeleide daarvan en daarmee wordt het ook ‘onze’ Eng. Het gebied is geen publieke ruimte voor het uitlaten van honden en paarden. Of zoals een van de boeren zei: ‘Ik laat toch ook niet mijn koeien in iemands voortuin grazen!’

Het beste middel tot behoud van de Eng is dat de Soesters het unieke van dit hart van Soest inzien, dat ze van de Eng houden. Hopelijk draagt deze bundel daartoe bij.

Voorzitter stichting Vrienden Soester Eng,
Prof. Dr. Pieter G.E.F. Augustinus

Voorzitter Wijkbeheerteam De Engh,
Drs. Ale W.M. van Elmpt

Soest, maart 2009

* De stichting Vrienden Soester Eng maakt deel uit van het Soester Eng Netwerk, samen met BV De Molenaarskamer, Historische Vereniging Soest/ Soesterberg, IVN afdeling Eemland, Land- en Tuinbouworganisatie Noord (afdeling Eemland), Milieu Educatief Centrum de Kwekerij, Stichting Stellingkorenmol De Windhond, Werkgroep Behoud de Zuidereng en Wijkbeheerteam De Engh.

Adriaan en Ans
van Roomen:

‘Nu zijn de akkers in de winter veel groener’

Adriaan en Ans van Roomen ontvangen ons met hun rode kat in de grote boerenwoonkamer. Hoog plafond met zware balken, een oude schouw. Computer en tv-toestel zijn deel van het meubilair. Op tafel ligt het Agrarisch Dagblad. De oudste vermelding van hun boerderij is van ±1670. Die heette toen Nieuw Graswijck. De huidige naam De Grascamp is van 1850.

Het echtpaar houdt koeien; de 2½ ha land ‘op den Eng’, evenwijdig aan het Chris Uytterwijckpad is voor het telen van voergewassen. Adriaan kocht het van een oom, maar het was al lang in de familie aan moederskant. Terwijl Ans koffie en thee klaarmaakt in de keuken komt de Eng ter sprake. Voor het oude Molenschot komen woningen in de plaats, maar knabbelt de gemeente daarbij niet een lapje Eng af binnen de ‘rode provinciegrens’? Punt van aandacht voor het Soester Eng Netwerk, waar Adriaan aan deelneemt. We kijken uit op de Birkstraat. De bomen

rij tussen de weilanden leidt naar de Korte Duinen, die beginnen met een wal. Volgens Adriaan lang geleden opgegooid om stuifzand tegen te houden. In die contreien houdt hij samen met een bioloog rondleidingen (Project Leesbaar Landschap en Boerenbedrijf).

Tussen ons raakt de tafel al gauw vol met materiaal over natuur en cultuur. Folders, klappers en een gelamineerde kopie van een kaart van de Eemlandtsche Leege Landen uit 1666. Bij buurtschap De Bonte Poort zijn recentelijk vier eeuwen oude boomstammen uit de grond opgediept, die

de belangstelling hebben gewekt bij Esther Jansma van het Nederlands Centrum voor Dendrochronologie. De interesse in huize Van Roomen is breed.

We willen weten hoe de Eng eruit zag toen Adriaan 15 jaar was, begin jaren zestig. 'De akkers zagen er ongeveer hetzelfde uit als nu. De percelen die ik had waren kleiner en in de winter waren de akkers kaal. Nu zijn ze veel groener. Dat moet van de wet om verarming van de grond te voorkomen. In het voorjaar ploegen we die rogge weer onder en zo komt er weer stikstof in de grond.'

Wij burgers denken dat de boer elk jaar gewoon wat mest op de akkers gooit, maar zo is dat niet. Adriaan toont ons grafieken over de samenstelling van de bodem (fosfor-, kalk- en stikstofgehaltes) die bepalen wat er op het land wordt uitgestrooid.

Zeuren over maïs

Hij wil nog wel wat kwijt: 'De mensen zeuren erover dat ze zo vaak maïs zien, dat het zo eentonig is. Maar ze vergeten dat die goudgele golvende akkers en met die stuifmeelwolken erboven van korte duur zijn. En waarom mag maïs niet hoog zijn? Dan krijg je toch een mooie holleweg op de Molenweg!'

En het uitzicht? Niet veel anders dan nu. Die herinnering moet van later zijn, want er deed zich in Soest tussen 1960 en 1970 een 'bouwexplosie' voor (woord van Piekema en Gerth) en tussen Dom en Eng verrezen de flats aan de Veenbesstraat (1968) en aan de A.Cuyplaan (1967).

Hoe zie je de verdere ontwikkelingen op de Eng? 'Wat de bouw eromheen betreft moet die wel aangepast zijn aan het landschap. Bomen zijn daarbij belangrijk.'

Hoe is het in de winter op de Eng. Wat gebeurt er dan? 'Vroeger had je knechten. In de winter als er niet veel te doen was, gingen ze de akkers op om zwerfstenen te rapen; die werden gebruikt om het erf (de 'dam') te verharderen. In Zuid-Engeland en Ierland raapten ze die stenen ook op maar daarmee stapelden ze de muurtjes om de percelen heen.'

Klussen

In de winter is Adriaan druk met allerlei onderhoud en administratieve klussen. 'Dat is nogal wat, want in Den Haag willen ze alles weten. Ze weten precies hoeveel melk en mest mijn koeien produceren en hoeveel ik kan opslaan. Wijken mijn cijfers af, dan hoor je wat.'

Wanneer maak je de keuze voor het gewas? 'In de winter komt een verkoper langs en bij hem koop ik zaad en kunstmest voor het komende seizoen. Dit jaar bestel ik weer maïszaad en kunstmest. Omdat de mensen uit de omgeving het leuker vinden, kies ik

een niet zo'n hoge maissoort.' Boer Van Roomen is publieksvriendelijk!

'Alles wat je zaait of poot heeft te maken met de seizoenen. De knollen moeten vóór 10 augustus de grond in. We moeten ook nog rekening houden met de vruchtwisseling, die weer te maken heeft met het voorkomen van ziektes, zoals aardappelmoeheid. Ook houd ik rekening met de voedingswaarde van het gewas, want het is voor de koeien. Ik heb een keer gerst en erwten samen gezaaid. Dan hadden de gewassen wat steun aan elkaar. De erwten oogst mislukte en de gerst was te ver doorgegroeid, zodat de koeien het niet lustten.'

'Boer zoekt vrouw'

We willen ook nog even weten of de Van Roomens naar 'Boer zoekt vrouw' kijken. Ans: 'Ja. Maar wij kijken er toch anders naar. Wij zien allerlei dingen die anderen niet opvallen. De melkmachine, de werkwijze. Die Agnes had het wel makkelijk

met die twee mannen toen een kalf geboren was!' Het kalf had slijm in keel en bek en dat moet eruit. Adriaan staat op: 'Ik til zo'n kalf aan de achterpoten op om het slijm uit de bek te laten lopen, maar in je eentje is dat loodzwaar. Houd dat maar eens vol! Die twee knullen hesen het beest gewoon op een hek, kop naar beneden.'

De rode kat voor de keukendeur begint weer klaaglijk te miauwen. 't Gesprek heeft volgens hem nu wel lang genoeg geduurd.

Ans en Adriaan van Roomen en hun boerderij aan de Birkstraat

Pieter en
Anneke Kuijer:

‘Die rogge is meer een stukje nostalgie’

Koeien zijn net kinderen. Ze willen graag een snoepje en als het even kan nog een tweede. Van dat ethologisch principe maken Pieter en Anneke Kuijer aan de A.P. Hilhorstweg bij hun vijftig Holsteinerkoeien mooi gebruik. Bij het begin van de rondleiding komen we al gauw bij de volautomatische melkmachine. De koe komt in een soort box te staan. Ze wordt gedreven door trek en druk. Trek in wat lekkers en druk in de uier.

Eenmaal in de box wordt de koe door machine en computer behandeld: ‘Zie je die borsteltjes? Daar wordt een reinigingsvloeistof op gespoten die tegelijk ook desinfecteert. Zijn de spenen schoon dan komen de zuignappen. Die stuurt de computer in de juiste positie om ze aan elke speen te schuiven. Als een van de kwartieren leeg is, stopt de zuiging. Bij de gewone melkmachine blijft het zuigen doorgaan tot de hele uier leeg is. Kijk, op mijn computerscherm kan ik zo zien op welke tijd welke koeien

er in de box zijn geweest vandaag. Ik kan de opbrengst per kwartier aflezen. Als door een ontsteking het zoutgehalte in een kwart te hoog is zie ik dat aan de roze streep op het scherm.’

Hoe weet je nu of een koe ziek is? ‘Dat is heel simpel. Een koe die niet lekker is laat zich niet melken of komt veel later in de box. Vroeger moest je de koeien aanhalen en op vaste tijden melken. Nu volgen ze hun eigen ritme. Na zo’n zeven tot acht uur

is de koe weer aan een melkbeurt toe. Aan de tijden op het scherm kan ik dus aflezen of er iets aan de hand is. Melk die we niet in de grote plas willen hebben, biest bijvoorbeeld, kunnen we weer apart opvangen. We kunnen dus dagelijks gewoon met andere dingen bezig zijn.'

En als koe Rita al na twee uur denkt 'Heb wel weer zin in iets lekkers?' 'Dan zegt de computer dat-ie te vroeg is en moet wachten. Dus vort maar weer.'

Nog een slimme vraag: als de stroom uitvalt dan gaan jullie zeker weer met de emmer onder de koe zitten? 'Dan schakelen we over op het noodaggregaat. Als er een storing is en ik ben bijvoorbeeld op de Eng, dan krijgt ik automatisch een alarmsignaal.'

We begrijpen dat het ouderwetse melken met de hand verder weg is dan ooit. Of, zoals Wim Kan eens zei: 'Het rustige overleg tussen melkgever en melknemer' is definitief voorbij.

Kraamkamer

Van de koeien naar de schapen in de achterste stal. Het is daar één grote kraamkamer. Anneke wijst ons op ooi 92 links in de hoek. 'Er hangt een sliertje uit haar achterste. Het lammetje zal vannacht wel komen, maar we denken dat het wel voor

elven zal zijn. We hebben zes vierlingen. Ook hebben we een ooi die met de keizersnede verlost moest worden. Door die ingreep kan ze nog niet goed staan. Het ene lam lukt het wel om bij een tepel te komen. Die andere niet en is een stuk magerder. Ze krijgen alle twee de fles.'

Aan de wand hangen overzichten met de fokresultaten: nummer schaap, dekdatum, verwacht, geboren. Er hangen ook grote posters waarop we de idylles zien van kinderen met lammetjes op de arm. Die hangen er ter gelegenheid van de lammetjesdagen. Daarom is er ook een knuffelhok waarin kinderen lammetje mogen strelen, oppakken en omarmen. De dieren die moe geknuffeld zijn kunnen in het rusthok. Na het aaien is het verstandig de handen te wassen. Achter al deze lieflijkheid gaat de werkelijkheid schuil, dat van vele de slachtdatum al op de kalender kan worden gezet.

We gaan weer naar buiten. De lichten in de stal gaan uit en het blaasconcert verstomt. In de woonkamer praten we verder. Op tafel ligt een notitieboekje van zoon Bart (8). Hij houdt ook de statistiek bij van de geboortes. Van de 80 ooiën hebben er nu 65 in totaal 156 lammeren gekregen. Ook de nuchtere notitie 'Een lam dood'. Wij (EtB en JP) vertellen dat we de variant

'Boer zoekt kind' zo leuk vinden. Het Jeugdjournaal liet kinderen die een boer hielpen in de stal en Yvonne Jaspers gaf verdere uitleg. Daar had Bart ook over verteld, maar moeder Anneke vroeg zich af of dat geen één-aprilgrap was. En ze kreeg gelijk...

Voorjaar

Wat zijn de werkzaamheden van het voorjaar op de Eng? 'We gaan zaaien. Rogge, luzerne (een klavergewas) en maïs. Die rogge is meer een stukje nostalgie, een aardigheid. Het graan gaat naar een voederfabriek, het stro gebruiken we in de stal. Voor andere gewassen dan maïs geeft de gemeente subsidie. Ze willen de variatie op de Eng vergroten. Maar zonder die subsidie zou ik ermee stoppen. Het past wel mooi bij de vruchtwisseling die we moeten toepas-

Pieter en Anneke Kuijer met hun zonen Bart (8) en Daan (5)

Dit omlegblok heeft zijn dienst gedaan. Blader het daarom nu even door, dan zult u zeer waarschijnlijk gegevens tegenkomen, die u wilt overbrengen op het nieuwe blok. Hebt u nog geen nieuw kalendarium ontvangen, noteer deze gegevens dan zolang op dit blad, zodat u ze niet vergeet. Ook kunt u het hele omlegweekblok insmaken en met de knollen bewaren.

datum	staal	doel
26 maart	1	11
27 maart	0	2
28 maart	3	2
29 maart	0	
30 maart	0	
31 maart	1	
1 april	0	
2 april	0	
3 april	2	
4 april	0	
5 april	0	
6 april	3	
7 april	2	
8 april	1	
9 april	3	1
10 april	2	
11 april	2	
12 april	0	
13 april	1	
14 april	2	
27 april	2	

Zo houdt Bart Kuijer het overzicht van de nieuwgeboren lammetjes bij

sen. Omdat ik nogal wat percelen heb, is die wisseling wel makkelijker. Mijn gewassen zijn er voor de koeien. Die zijn de hoofdbron van ons inkomen. Soms verkoop ik voer, soms koop ik. Luzerne is ook een goede pensprikkelaar.’

Teelt van veevoer

Kuijer heeft ruim 16 hectare op de Eng in gebruik. Drie zijn eigendom, de rest in pacht van de gemeente en andere eigenaren. Als mensen denken aan landbouw denken ze vaak aan producten die op een of andere manier op hun bord terecht komen. De Eng is vooral voor de teelt van veevoer.

Net als boer Adriaan van Roomen heeft Pieter eens gerst en erwten gecombineerd en hij had dezelfde ervaring: geen succes. De knollen die na de rogge in de grond kwamen ook niet. Te veel vraat door wormen. In augustus probeert hij het nog een keer. Zijn knollentuin. ‘Het maïsland ga ik eerst mesten. Dat doe ik het liefst met regen. Dan gaan de stoffen het snelst de grond in. Dan gooi ik het land om met de ploeg en kan ik zaaien. Na een week haal ik de wiedeg (met een d!) erdoor. Dat doe ik

dan weer bij droog weer. Het onkruid dat je hebt losgetrokken verdort door het droge weer. Door deze methode hoef ik maar de helft aan onkruidbestrijdingsmiddelen te gebruiken, iets waar mijn collega’s zich over verbazen.’

Hondenpoep en metalen

Er komen nog twee heikele zaken op tafel. ‘Dat de mensen van de velden genieten als ze er langs lopen is prachtig. Maar het is geen publieke ruimte. Ze vinden het gewoon als hun hond een drol draait op mijn weiland, maar ze zullen raar opkijken als ik mijn koeien in hun tuin zet. De meeste mensen weten niet dat in hondenpoep een parasiet zit: neospora caninum. De hond heeft daar zelf geen last van, maar de koe wel. Die eet gras of luzerne waarin die parasiet zit en die zorgt er weer voor dat bij een drachtige koe de vrucht wordt afgestoten en dat is economische schade voor de boer. Laat dus nooit honden poepen waar koeien grazen. Gebeurt dat wel, ruim dan die uitwerpselen op.’ (zie www.ltonoord.nl).

Op de Eng zijn enkele banken geplaatst. Dat ze gebruikt worden zie je aan de kring van rotzooi eromheen en de stelselmatig vernielde afvalbak. Geen rustplaats voor oudjes met lavendelgeur en pijptabak.

Hangplekken dus. ‘Er komt allerlei rommel op mijn land. Blikjes, kroonkurken en zelfs was er een kettingslot in mijn maïs gesmeten. Bij het maaien werden messen beschadigd. Voordat de maïsstelen de machine in gaan om gehakseld te worden passeren ze een metaaldetector. Als de loonwerker die niet op de machine had was de schade enorm geweest. Mijn koeien slikken ook kleine metalen voorwerpen in. Ze krijgen van mij een magneet die door hun magen circuleert en er bij de slacht pas uitkomt. Daarmee beperk ik weer de schade, die anderen mij bezorgen.’

Zwart lammetje

Voor vertrek gaan we nog even naar de schapen. Ooi 92 weet door de barensweeën niet of ze staan of liggen moet. Pieter vermoedt dat het schaap het niet zelf kan en hij trekt een zwart lammetje de wereld in. In een afgescheiden stuk likt de ooi haar jong, dat na twintig minuten op zijn poten staat. Wij, burgers, mogen twee lammen nog de fles geven.

Buiten gekomen zien we meer sterren dan aan de Van Weestraat. Een leerzame en heldere avond.

Ton Hartman:

‘Ik hou van maïs die laat rijp is, een goede massa heeft’

Bij ons derde bezoek aan een Soester boer met akkers op de Eng rijden we naar Ton Hartman. De zomer bereikt zijn hoogtepunt: bomen zwaar van blad, nieuwe scheuten, veel eikels, stekelbolletjes aan de tamme (makke!) kastanjes. De luzerne parfumeert de Eng met haar welriekende, frisse geur, de roggevelen zijn gemaaid, de maïs groeit door tot manshoogte.

Tegenover de Avia aan de Birkstraat rijden we het eikenlaantje op en we parkeren op het erf achter het huis. Ton Hartman zet

tussen het groen de stoelen klaar en we steken van wal met de vraag wat voor boerenbedrijf hij heeft.

‘We hebben een melkveehouderij met 55 melkkoeien met daarnaast een kleiner aantal jongvee (o.a. vaarzen). Als nevenactiviteit een bed-and-breakfast. Dat B&B verzorgt mijn vrouw Marianne. We praten over de toekomst, want er verdwijnen zoveel boerenbedrijven in Nederland. Voormalig minister van landbouw, Cees Veerman, heeft gezegd dat agrarische bedrijven twee mogelijkheden hebben: vergroten (meer land, meer koeien) of verbreden (ook andere functies, bijvoorbeeld in recreatie of zorg). Hartman: ‘Wij blijven wat de omvang van de veehouderij betreft constant, maar de kosten gaan gewoon door. Die lopen wel op (energie) en wij hebben gekozen voor verbreding.’

Melkprijs

Hoe zit het met de melkprijs? ‘Het laatste jaar heeft de melkprijs zich gunstig ontwikkeld, al is hij dit voorjaar weer wat gedaald. Sinds 1984 kennen we door de Europese landbouwpolitiek de melkquotering. De Nederlandse boeren mogen samen niet meer dan elf miljard kilo melk produceren. Zo heeft elke boer een maximum. Gaat-ie daar overheen, dan krijgt-ie een boete. Je kunt niet smokkelen want de overheid weet alles van je. Komt de peildatum in zicht (1 april) en dreig ik te veel melk te krijgen dan kan ik koeien verkopen, op tijd droog zetten of minder krachtvoer geven.’

Nu zijn je koeien hier, maar je akkers daar, op de Eng. Wat is de link? ‘Op de Eng heb ik twee bunder (hectare) land met maïs. Die heb ik sinds 2000 gepacht van mijn buurman. Ik heb ook nog wat land in de polder en aan de overkant van de Birkstraat. De maïs van de Eng is veevoer. Kom ik te kort, dan koop ik bij. Ik fiets wel eens naar de Eng om te kijken of de maïs rijp is. Ik let op de kleur en knijp in de kolf of de stengel. Als er melk uit komt, van dat plantensap, dan is die nog niet rijp genoeg. Maai je te vroeg, dan heb je te weinig droge stof, minder zetmeel en dat is verlies van kwaliteit. Pas als ik kan overzien wanneer de maïs rijp wordt, bestel ik de loonwerker. Het is te kostbaar om zelf al die machines voor de oogst te bezitten. Als de hakselmachines over het land zijn geweest, ga ik de grond lostrekken en zaai er snijrogge in. Dat moet; het houdt de voedingsstoffen vast.’

Twintig soorten

Maakt het je wat uit of je land pacht of bezit? ‘Als je land pacht moet je wat verder vooruit kijken. Kies ik een meerjarig gewas of niet. Zo ja, wil de verpachter het land voor langere tijd vastleggen? Met luzerne heb je al gauw drie tot vier jaar nodig om uit de kosten te komen en daar hou je dan met de afspraak rekening mee. Als eigenaar hoeft je dat niet te doen. Overigens moet ik nu al gaan nadenken over de soort maïs die ik volgend jaar op het land wil hebben.

Ik kan kiezen uit wel twintig soorten: hoog, laag, grote kolf, kleine kolf, veel blad, weinig blad en andere verschillen. Ik houd zelf het meest van maïs die laat rijp is en een goede massa, dus veel zetmeel, heeft. Als ik daar dan langs fiets, vind ik dat een mooi gezicht.’

Er zijn Soesters die volgens de logica van Jantje-en-de-pruimenboom (‘aan een boom zo vol geladen, mist men vijf, zes pruimen niet’) wel eens een maïskolf meenemen. Wat vind je daar van? ‘Tja..., Zo lang het bij één kolfje blijft voor een bloemstukje vind ik het niet zo erg. Als ik het zie gebeuren, zeg ik er wel wat van. Dan vraag ik: zal ik bij jou thuis ook eens wat bloemen uit de tuin halen!? Je kunt je er kwaad over maken, maar het haalt niks uit. Erger waren de paarden van de Nieuweweg-kant die onderlaats over een zaaibed liepen.’

Wat vind je nou mooi aan die Eng? ‘Ik houd wel van een gebied met vergezichten, maar dat ook nog iets knus heeft. Als ik tussen de hoge maïsvelden fiets, is de wereld toch ook weer klein. Afwisseling is ook goed. We hebben maïs, rogge, luzerne en ook zonnebloemen. Die bomen bij die grafheuvel mogen van mij wel weg. Die horen daar niet. Ook de bomen van de begraafplaats aan de Veldweg mogen wat mij betreft worden uitgedund. Wil je de Eng als landbouwgebied handhaven dan moet je consequent zijn en niet sluipenderwijs allerlei dingen toelaten die het oorspronkelijke karakter aantasten. En dan heb je onderaan de Eng als je in de richting Amersfoort kijkt een gelig flatgebouw. Toch een soort horizonvervuiling.’

Zorgwekkend

Sprekend over landschapsschoon wil Ton nóg wat kwijt: ‘Ik vind het zorgwekkend, dat steeds meer boeren hun vee op stal houden. De weidende boeren zorgen ervoor

dat er een echt Hollands landschap blijft zoals we dat al van zeventiende-eeuwse schilderijen kennen. Bovendien krijg je een mozaïek van groentinten, doordat de percelen hun eigen groeifase hebben. Dat is een prachtig gezicht.’

Je bent ook historisch geïnteresseerd. Vertel eens. ‘Ik heb van het gemeentearchief Soest een kopie van een document met een statistisch overzicht uit 1819. Ik wilde wel eens weten wat voor gewassen er vroeger op de Eng werden verbouwd. Het staat erin: rogge, boekweit, aardappelen en haver. Maar waarom nou nog langer geleden voor die Eng werd gekozen met zijn arme zandgrond weet ik niet. Ook zou ik wel eens willen weten of de weg die over de Eng loopt de oude hoofdweg is tussen het Gooi en Amersfoort.’

Het duplicaat van de ‘Statistieke opgave ter Voldoening aan het Besluit van Hun Edele Groot Achtbaren de Staten dezer Provincie de dato 10 september 1819’ meldt: de oppervlakte bouwland ‘bedraagt te zamen 1093 morgen, 29 roeden’. Uit een lijst van beseigenaren blijkt dat het om ‘Rijnland-sche morgens (0,85 ha) en roeden’ gaat. Ton Hartmans vader gebruikte in plaats van ‘morgen’ (de oppervlakte die je in een morgen omploegt) het woord ‘dammert’.

Jos van den Breemer:

‘De Eng is er de laatste tien jaar op vooruit gegaan’

Jos van den Breemer stamt uit een oud Soester boerengeslacht. Zijn overgrootvader was Peter van den Breemer (1861-1944), eens raadslid, wethouder en even (1914) burgemeester. Bekend is zijn portret met pet en pijp, terwijl zijn naam ook voortleeft in de weg achter de oude kerk. We ontmoeten Jos bij het bankje aan het Rinke Tolmanpad en kijken uit over de akkers.

Was het vroeger anders? ‘De flats daar aan de horizon waren er niet. Je zag alleen de woningen van de Molenstraat. Waar die bomen links voor ons staan was vroeger ook bouwland. Als je grond verder laat voor wat-ie is, dan groeit het vanzelf vol. Op de grafheuvel stonden geen bomen. Wat er nu staat moet gewoon weg. Bovendien was de Eng vroeger in het najaar veel donkerder. Met het zaaien van winterrogge is het groener. Mijn vader verbouwde in de winter stoppelknollen voor de melkkoeien. We teelden ook aardappelen (ras Libertas), die we na de oogst met paard en wagen

naar klanten in Soest brachten. Ik herinner me nog dat ik wel eens, net terug met de trein van de landbouwschool in Utrecht, met paard en wagen bieten van de Eng moest halen. Dat was eind jaren ’60.’

Jos heeft een akker van twee hectare tussen tehuis Het Kwatrijn en de Parklaan.

Ligt daar aan de voet van de Eng andere grond dan bovenop? ‘De grond hier onderaan is wat humusrijker dan daar boven. En ook wat vochtiger. Dat kun je aan de gewassen ook wel eens zien. Doordat we

vóór de winter zaaien, spoelt die humus niet met de regen weg. Vroeger werd de Eng vaak te veel bemest en aan de Parklaan konden ze dat soms ook zien. We zijn nu meer gericht op behoud van grond en milieu. Dat ik mijn akker dwars op de helling ploeg is meer vanwege het gemak om beter te kunnen draaien.'

Schellen

Wat doe je in de herfst op de Eng? 'De maïs heb ik verhakseld en ligt nu onder een zwart zeil bij mij op het erf. De akker heb ik nu gecultiveerd. Dat gaat minder diep dan ploegen. Schellen noemden we dat vroeger: de grond open trekken met paard en ploeg. De maïsstompjes en wortels vergaan en na het ploegen in het voorjaar kunnen de nieuwe wortels daar weer voedsel uittrekken. Als ik daarna de rogge heb ingezaaid heb ik naar de akker geen omkijken meer.'

Wat vind je nu van de Eng? 'Die is er de laatste tien jaar op vooruit gegaan. Er is een bestemmingsplan, het is een gemeentelijk monument, er is een premieregeling die de variatie van gewassen behoudt. En met een groter aantal boeren hier houden we die ook makkelijker in stand. Minder paarden vind ik ook goed. Aan de regeling daarvoor moet de gemeente strak de hand houden. Het is in de eerste plaats een landbouwgebied. Geen terrein voor dravers en crossmotoren. Overigens vind ik dat als die flats aan de Bentinckstraat een donkerder steen hadden gekregen, ze minder storend waren geweest.'

Je hoofdkomen ligt niet hier? 'Nee. Hoewel ik het wel leuk zou vinden om zelf

weer eens een akker te ploegen, ligt mijn hart meer bij koeien. Achter de spoorlijn naar Amersfoort hebben mijn compagnon en ik 160 koeien en 120 stuks jongvee. Onze vennootschap hebben we twee jaar geleden opgericht en daar gaat de meeste tijd in zitten.'

Bestuurlijke functies heb je ook? 'Ja, bij het Groot Gaesbeker Gilde en bij het waterschap Vallei en Eem. Bij het waterschap zat ik vroeger via de land- en tuinbouworganisatie (LTO). Dit jaar zijn er voor het eerst kandidaten namens een partij, bijvoorbeeld de Algemene Waterschapspartij. In het begin heb ik me met het waterschapswerk vertrouwd gemaakt door veel te lezen. Nu zit ik goed in de materie. Eens per jaar doe ik ook mee met het uitvoeren van de schouw: de controle van allerlei watergangen in een bepaald gebied.'

We besluiten ons gesprek met koffie op de boerderij. Daar hangt aan de muur een Finstalig 'rendierrijvaardigheidsbewijs'. We weten nu zeker dat Jos van den Bree mer een veelzijdige boer is.

Misdaad op de Eng

Na het verschijnen van het interview in de Wijkkrant en de Soester Courant kregen de geïnterviewden wel eens een reactie. De meeste waren van algemene aard: 'leuk' of 'ik kan me er nu wat meer van voorstellen' of 'nooit geweten dat het vroeger zo was.' Mevrouw Van Roomen kreeg de opmerking 'Ik heb u in de krant zien staan!', waarmee ze op weg was een BSB'er te worden: een bekende Soester boerin.

Op een dag kreeg het echtpaar Kuijer bezoek van een vrouw die aan de voet van de Eng woont. Op de zomerdag dat een van haar kinderen jarig was, hadden de jonge feestgangers met z'n allen door een roggeveld van Kuijer 'gebanjerd'. En een lol dat ze hadden! Echt agrarisch keten. Na het lezen van het interview werd de moeder van de jarige vervuld met schaamte in het besef dat die akker iemand toebehoort en economisch van betekenis is. Met een bos bloemen ging ze naar de A.P. Hilhorstweg om haar verontschuldiging aan te bieden.

Inmiddels is overigens ook gebleken dat er nog een ander publiek gebruik van de Eng wordt gemaakt. Toen de heer Van Roomen afgelopen zomer zijn maïsveld doorkruiste om de stand van het gewas te bekijken, stuitte hij op een wat donkerder gewas dat zich in hoogte met de maïs kon meten: cannabis sativa, hennep voor hasj. Hij heeft het rijtje hennepplanten verwijderd en het kan niet anders of hij heeft de Nederlandse misdaad een gevoelige klap toegebracht!

Jan Postema

De nieuwe molen De Windhond is elk seizoen een sieraad voor De Eng. (foto Karel Boom)

Op initiatief van Ellen ten Berge drukte de Wijkkrant de Eng en de Soester Courant in 2008 vier gesprekken af met Soester boeren over hun werkzaamheden in elk seizoen. De interviews en de opstelling van de tekst deed ze samen met Jan Postema. De uitgebreide versies van deze gesprekken, die verschenen in de Soester Courant, zijn gebruikt voor deze brochure.

Vier jaar- getijden op den Engh

Een uitgave van:

Stichting Vrienden Soester Eng
en
Wijkbeheerteam De Engh

Soest, maart 2009

- Auteurs: Ellen ten Berge, Jan Postema.
Foto's: De foto's bij de artikelen zijn van Jan Postema. Luchtfoto: provincie Utrecht. Seizoenen: Karel Boom, Henk Dekkers, Ellen ten Berge.
Omslag: De vier medaillons zijn geschilderd door Duncan Grant in 1944 en zijn te zien in de kerk St. Michael & All Angels in Berwick, Zuid Engeland. Ze illustreren de bijbelse tekst uit Genesis 8:22: 'Zolang de aarde bestaat, zal er een tijd zijn om te zaaien en een tijd om te oogsten, zal er koude zijn en hitte, zomer en winter, dag en nacht – nooit komt daar een einde aan'.
Vormgeving: Kees Waagmeester.
Kopieerwerk: Drukkerij Practicum, Soest.
Sponsoring:

STICHTING VRIENDEN SOESTER ENG

www.SoesterEng.nl

..... om de landschappelijke-, natuur-
en cultuurwaarden van
van de Soester Eng
te behouden.

Wilt u het werk van de stichting steunen? Wordt dan donateur. Meldt u aan via de website SoesterEng.nl